

causis & contractibus sibi locum vendicat. In matrimonio vero conjugendo & impediendo, ex ipsius conjugii prærogativa, & quia favorabilis res est, congrue admittuntur. Ubi tamen alter conjugum divitiis, honore, nobilitate, & potentia superior esset, testimonium illius, qui parentis esset, inferioris, adeo suspectum redditur, ut illud nullo modo sit admittendum: cum parentes filiorum incrementum & honorem affectare proculdubio compariantur.

Quales esse, & qualiter jurare debent testes super consanguinitatem. h. d.

§. 6. Quoties b ergo aliqui propter cognationem propinquitatis separari petuntur, duobus vel tribus ejusdem consanguinitatis testibus adhibitis, vel rotidem senioribus & melioribus ejusdem loci, id debet legitime comprobari.

Testium autem examinatio in hac causa duplicit intervenit: ut jurent scilicet, & se non pri-

vato odio, neque amicitia, nec alicuius proprii commodi intuitu, ad hoc jurandum inducitos: & sicut ipsi dicunt, rei veritatem a majoribus acceperisse, & se credere ita esse.

Probatio matrimonialis impedimenti non potest reprobari. hoc dicit.

§. 7. Præstis e autem juramentis & impedimento matrimonii legitime probato, si quis contra præcedentem probationem partibus publicatam, quasi matrimonium impediri jure non valeat, probare velit, audiendus non erit, sed priori standum erit probationi.

TITULUS XVI. DE DIVORTIIS.

Divortium est dissolutio matrimonii. Et separatio tori potest appellari divortium. h. d.

Divorium d est dissolutio matrimonii, quæ utroque vivente conuge contingit. Sed & simplicem tori separationem divortium non male appellamus.

Matrimonium regulariter dissolvi non potest, & nisi se quia sit copula, solvit per ingressum monasterii, ita ut remanens in seculo possit alteri libere nubere. h. d.

§. 2. Scindunt est igitur legitime contractum matrimonium dissolvi non posse, quippe a Deo conjuncti ab homine separari non debent, nec valent: si tamen alter conjugum e, qui per verba contraxit de presenti, copula non secuta, se ad observantiam regularem voluerit astringere, poterit id altero etiam inconsulto efficere: & ei, qui in seculo remanere voluerit, alteri se jungere permittendum erit: nec causati poterit religionem ingressus, se falsa ad id causa induxit, puta quod conjugem lepra percussam crederit, & ob id ejus abominatus complexus fuerit, cum & fine causa id ipsum facere potuerit.

Dicenti se velle ingredi religionem, est certum tempus praefendum, intra quod vel ingrediatur, vel ad uxorem redeat. h. d.

§. 3. Ei f autem qui se ad religionem transire velle dicit, certum est præfigendum tempus, intra quod legitime caveat, quod aut ad religionem se transferet, vel redibit ad conjugem.

Reddit rationem, cur non secuta copula per religionis ingressum matrimonium dissolvitur. h. d.

§. 4. Neque mirum videri debet, quod post legitimum de presenti præstitum consensum, carnis non secuta commissione g, alter conjugum etiam altero invito ad vitam regularem transitum facere valeat: quia cum nondum una caro effecti sint, satis probabiliter, uno ad Deum transiente, alter in seculo remanere poterit.

a C. super eo. extr. de testib. b c. quoties. extr. de testib. c c. juravit. extr. de probatio. d c. i. in gl. 32. q. 7. & gl. 2. in c. omne. 27. q. 2. c. ex parte. §. nos autem. extr. de convers. conjugat. f. c. ex publico. extr. de convers. conjugat. g c. 2. extr. de convers. conjugat. h. c. ex parte. i. extr. de testib. spoli. c. c. ex transmissio. extr. d. tit. d. c. ex parte. j. c. ex parte. k. c. ex parte. l. c. ex parte. m. c. ex parte. n. c. ex parte. o. c. ex parte. p. c. ex parte. q. c. ex parte. r. c. ex parte. s. c. ex parte. t. c. ex parte. u. c. ex parte. v. c. ex parte. w. c. ex parte. x. c. ex parte. y. c. ex parte. z. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte. bb. c. ex parte. cc. c. ex parte. dd. c. ex parte. ee. c. ex parte. ff. c. ex parte. gg. c. ex parte. hh. c. ex parte. ii. c. ex parte. jj. c. ex parte. kk. c. ex parte. ll. c. ex parte. mm. c. ex parte. nn. c. ex parte. oo. c. ex parte. pp. c. ex parte. qq. c. ex parte. rr. c. ex parte. ss. c. ex parte. tt. c. ex parte. uu. c. ex parte. vv. c. ex parte. ww. c. ex parte. xx. c. ex parte. yy. c. ex parte. zz. c. ex parte. aa. c. ex parte

fidem quidem sibi invicem dederint, vel etiam de facto contraxerint, si nec ante, nec post legitima conjugi superstite carnalis intercessit copula, quamvis uterque graviter deliquerit, & propterea etiam sit imponenda poenitentia, matrimonium tamen contractum post uxoris obitum minime dissolvetur.

Bonum aliquod subsecutum precedens delictum & ejus pænam non aboles. h. d.

§. 23. Usque adeo autem machinatio in alterius conjugum obitum adhibita, inter superstites machinatores matrimonii spem excludit, ut si infidelis cum Christiana communicato consilio ejusdem maritum de medio susuletur, licet postea per studium superstitis uxoris ad fidem Christianam translatus fuerit, non tamen propterea magis cum ea nuptias legitimas contrahere, aut contrales retinere poterit. Nec enim hujusmodi lucro tam detestandum damnum Ecclesia patitur relaxare.

Animus & propositum distinguunt maleficia. h. d.

§. 24. Diversa eratio est eorum, qui ad fidem conversi illorum sibi matrimonio junxerunt uxores, quos in belli certamine occiderunt: eorumque, qui conversas duxerunt, quarum infideles maritos simili modo interficerunt: nam cum tales virorum defunctorum interitum specialiter non quæsiverint, & matrimonium inter hujusmodi personas licite potest contrahi, & sic conjuncti divortium postulare nequeant.

Punitur affectus, licet non sequatur effectus. h. d.

§. 25. Sed eti machinationem adhibitan necem conjugis effectus consequetus non fuerit, si insidiator alteri supervixerit, spe conjugii d perpetuo destitutus ad secundas nuptias nunquam aspirare poterit: sicut & in iis accidit, qui incestum admiserunt, Sacerdotem interfecerunt, & alii pluribus casibus

Secunde nuptie absque timore infamie intra annum luctus possunt celebrari, sed non debent benedici, quocumque tempore contrahantur. h. d.

§. 26. Illud quoque admonendi sumus, quibus casibus secundarum nuptiarum permitta est celebratio, minime verendum est nupturis, ne si intra annum luctus ad secunda vota transeant, aliqua notentur infamiae. Cum enim secundum Apostolum mulier viro mortuo sit ab ejus lege soluta, ejusdem sententia, & auctoritate omnis legalis infamia censetur abolita; cum in his præsertim seculares leges non dedigentur sarcos canones imitari. Vir famen, & mulier ad bigamiam transiens non debet a Presbytero benedici: quia cum semel benedicti fuerint, hujusmodi benedictio iterari non debet.

TITULUS XVII.

DE REBUS SACRIS, SANCTIS, ET RELIGIOSIS.
Titulus sequens solum subordinat sequentia ad precedenter. h. d.

Sacramentorum breviter explicato tractatu, illorumque factio, ac natura cognitis, transeamus jam ad res sacras, & sanctas, quales sunt Ecclesia, Altaria, Sanctorum in his conditæ reliquæ, vasa, vestes, & similia ad divinum cultum principaliter comparata. Paulomox & de religiosis dicturi, ut sunt religiosæ domus, xenodochia, coemeteria, & sepulturae.

TITULUS XVIII.
DE CONSTRUENDIS, CONSECRANDIS,
ET REPARANDIS ECCLESIIS,
ET ALTARIIS.

Non licet celebrare, nisi in templis consecratis, nisi ex privilegio, vel ex causa necessitatibus. h. d.

a Can. Ecclesia. de conf. dist. 1. b C. sicut non alii. & can. 2. ibi. ea quæ, de conf. dist. 1. c C. concedimus. de conf. dist. 1. d c. concedimus. vers. in itinere. de conf. dist. 1. e C. Clericos. de conf. dist. 1. f C. precipimus. §. scui. 16. q. 1. g C. plures baptisimales. 26. q. 1. h C. fin. ext. de Ecl. edif. i. ad audientiam. Cl. ext. de Ecl. edif. k C. 2. extr. de Ecl. edif.

muni vita congregati fuerint. Iis enim, quod Ecclesia cum coemeterio, & quod proprio gaudere valeant privilegio, permittendam erit. Cavebunt tamen hi, ut injuriosi veteribus Ecclesiis de jure purochiali nequaquam existant. Nec enim quod eis ob pietatem indulgetur, ad aliorum injuriam fletri convenient.

Ecclesia polluta debet reconciliari. h. d.

§. 15. Sed si Ecclesia aut & ab igne exusta, aut fusione sanguinis, vel feminis, vel excommunicati humatione polluta fuerit, etiamsem antea consecrata appareat, nihilominus diligatissime expurgata, iterato consecranda, vel reconcilianda erit.

Propter detrimentum altaris, ipsum altare, non Ecclesia est iterum consecranda. h. d.

§. 16. De eo dubitari contigit, si altare motum fuerit b, aut lapis superpositus, qui sigillum continet, confactus, aut diminutus, an Ecclesia debeat iterum consecrari? Et responsum est, ob id Ecclesia non esse consecrationem iterandam, sed ipsum solum altare denuo consecrandum.

Quibusunque diebus potest Ecclesia consecrari, sed solum ab Episcopis, qui ea quæ sunt jurisdictionis, possunt demandare inferioribus: secus que sunt ordinis. h. d.

§. 17. Confei & autem poterit Ecclesiarum, Altariumque consecratio quibusunque diebus, tam Dominicis, quam privatis, sed non a quoconque. Licet d enim aqua per Episcopum benedicta, peralium Episcopum, qui aqua benedictionem non impenderit, Ecclesia recoaciliari possit, idem tamen per Sacerdotes simplices fieri non poterit: quia ea quidem quæ jurisdictionis sunt, etiam inferioribus Episcopis demandare potest: sed quæ ordinis sunt, inferioris gradus Clericis committere non potest.

Non deber consecrari Ecclesia, ubi sepulta sunt corpora infelium, nisi servata forma bujus. h. d.

§. 18. Illud etiam animadverte conferantem oportebit, ne basilicam e, in qua infidelium sepulta sunt cadavera, sanctificet. Sed si consecrationi apta videbitur, evulsi inde corporibus, & rasis parietibus & tignis, consecrari poterit.

Festa dedicationum Ecclesiarum debent celebrari. h. d.

§. 19. Solennitates f quoque dedicationum ipsarum Ecclesiarum per singulos annos erunt celebra, ipso Domino exemplum dante, qui dum ad festum dedicationis Templi celebrandum cum reliquis populis accessit, omnibus idem faciendo formam tribuit.

Reparatio Ecclesia pertinet ad possessorem beneficii, & Episcopus debet de sua tertia contribuere. h. d.

§. 20. Hæc de ædificandis & consecrandis Ecclesiis, vel altariis delibasse sufficiat: nam si reparande sunt, vel emendande g, id oneris proculdubio ad eum, qui Ecclesiasticum possidet beneficium, pertinebit. Sed & Episcopus tertiam partem sibi obtingentem impendere debet.

Nunc de Ecclesiarum unionibus, paucis dispiciamus.

TITULUS XIX.

DE UNIONIBUS ECCLESIARUM.

Quid sit Unio, & quorūplex. h. d.

U Nio nihil est, quam duarum pluriumve Ecclesiarum facta connexio: dicta ab uniendo, ex eo quod plures Ecclesie in unum conjungantur. Unionum autem dues sunt species: aut enim perpetua, sunt, aut temporales. Perpetua sunt, quæ sunt, ut fine præfinitio ne temporis perdurent. Temporales sunt, quæ ad certum tempus, puta ad alicujus vitam instituuntur.

cause

a Can. Ecclesia. semel. ver. nisi de consecr. dist. 1. c. proposuit. c. consuluit. & c. fin. extr. de consecr. Eccles. b c. 1. extr. de consecr. Eccles. vel. alt. c. c. 2. extr. d. t. d. aqua per. 9. ext. de consecr. Eccles. e can. Ecclesia in qua & can. seq. de consecr. dist. 1. f can. solennitates. §. de Ecclesiarum. & can. Ecclesia vel. de consecr. dist. 1.

Cause uniendo sunt, necessitas & utilitas. h. d.

§. 2. Velut ergo ex causa una Ecclesia, vel Episcopatus in plures dividit permittitur, sic etiam rebus suadentibus plures Ecclesiae in unum conjungi possunt. Causa vero unionum sunt, aut & urgens necessitas, aut evidens utilitas. Necessitas, velutum cum duae Ecclesiae adeo sunt pauperes, ut impossibile sit earum proventus ad vietum duorum Sacerdotum sufficere: aut si altera hostium & inmanitatem desolata sit. Utilitas dicitur, ut cum locorum opportunitas id expedit, vel temporis qualitas: puta, quia in loco nunc Christianorum dicatur immensus numerus: aut quia ob fructum tenuitatem non perinde, idonei Sacerdotes ad beneficium procurandum inveniantur. His igitur casibus ne quid detrimenti divinus cultus, & animalium cura patiatur, debent plura beneficia, vel Ecclesiae in unum conjungi.

Sicut unire Episcopatus pertinet ad Romanum Pontificem, si minores Ecclesias ad Episcopum cui subjunguntur: inferiores vero non possunt unire. h. d.

§. 3. Non tamen omnibus passim quascunque Ecclesias uniendo potestas indistincte permittitur, sed certis duntaxat servatis regulis. Et quidem est, sicut unire Episcopatus, atque potestati aliena subiectare ad summum Pontificem pertinere noscitur, sic ad Episcopum spectat Ecclesiarum sua dioecesis unio, atque subiectio. Ab Episcopo itaque inferiores uniendo potestatem minime sibi vindicare poterunt. Ideoque si Prior vel Abbas monasterium monasterio subjecerit, vel unierit, Episcopi consensu minime requisito, quod inconsulto Præfule fecerit, non substat, nec subjectionem, vel unionem Metropolitani censensus, vel confirmatio sustinebit, cum in dioecesi sui Suffraganei absque ipsius assensu non debeat aliquid contra constitutiones canonicas attentare.

Episcopus unire potest Ecclesiam alteri, vel loco religioso doare, etiam non vocato Rectore, vel defensoribus, sed propria mensa non potest. h. d.

§. 4. Usque adeo autem Episcopo in propria dioecesi facultas uniendo competit, ut se eundem contentiente Capitulo Ecclesiae dignitati, vel prebenda uniat, aut religioso loco donetur, ex eo quod Rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor ei super hoc datus non extirrit, nequam impugnari valeat. Aliud tamen obtinet, si quam est Ecclesiam mensa sua, vel Capitulo uniendo duxerit: id enim Ipsi Capituli censensus acceperit, & loci consuetudo suffragetur iurum penitus erit: cum unientium utilitas probabile non recte facta unionis suspicionem ingerat.

In unione facienda requiritur censensus nos solum Capituli, sed etiam eorum qui ledi possent. h. d.

§. 5. Nec solum Capituli unientis Episcopi in unione censulus existit, sed etiam illorum, qui ex unione laici possent. Unde si aut collegiata, aut patronata aliquius Suffraganei Ecclesia sit unienda, collegii patroni, & Suffraganei assensum interresur oportebit.

Quis sit Unionis effensus. h. d.

§. 6. Secuta vero unione Canonica statim est, eius Ecclesia alia per unionem est applicata, eandem in unitam nanciscitur potestatem, & jus, quod in eam olim habebat, cui ab initio præfuit: statimque unita Ecclesia eadem privilegia competunt, quia principali Ecclesiæ competere comperiuntur.

Per unionem non præjudicatur juribus Episcopatibus. h. d.

§. 7. Sed queri poterit: si per Apostolicum Ecclesia in certa dioecesi constituta, puta in Perusina, Ecclesia alterius dioecesis, veluti Tipherna:is, unita fuerit, an Ecclesia per unionem alteri connexa, per hoc a jurisdictione Præfulus Perusini censetur exempta, & Tipherna:is subjecta. Et responsum

est, a jurisdictione prioris Episcopi unitam Ecclesiam non eximi, cum Romanus Pontifex in hujusmodi unionibus singulis Episcopis jura sua inviolata servari velit.

Unio dissolvitur temporis lapsu, & cause cessatione, & ab his qui habent jus uniendo. h. d.

§. 8. Dissolvetur autem unio, si temporalis sit, temporis lapsu: quod si sit perpetua, cessantibus eisdem causis, ex quibus facta fuerit, ab illis itidem dissolvi poterit, quorum consensu, & auctoritate olim fuerit instituta: nihil est enim tam rationi consonum, quam ut is destruendi habeat potestatem, cui construendi facultas conceditur.

Licet vacans Ecclesia possit uniri, unio tamen Ecclesiarum vacantium dissolvi non potest. h. d.

§. 9. Illud inter instituendam, & dissolvendam unionem interest, quod licet etiam vacans Ecclesia alteri possit uniri, & tamen Ecclesias per unionem connexas vacare contigerit, unio interim vacantium Ecclesiarum dissolvi minime poterit.

TITULUS XX. DE IMMUNITATE ECCLESIARUM, ET SUBJECTI.

Immunitas in hoc titulo large assumitur, & quid sit Immunitas. h. d.

I Mmunitas est a munieribus indulta exemptione. Sed hoc loco immunitatem large accipimus pro quolibet Ecclesiarum favore, indulgentia, rigoris remissione, & privilegio.

Triplex est species immunitatis Ecclesiarum, localis, personalis & realis: & quod immunitas localis est, per quam profana in Ecclesia, & non consecratis, vel oratoriis exercere prohibetur. h. d.

§. 2. Est autem Ecclesiarum immunitas triplex: localis, personalis, & realis. Localis immunitas est, quæ facies ipsius domibus, aut aliquibus sacrarum ædiorum intuitu conceditur. Cum enim Ecclesia a secundum Evangelicam veritatem domus esse debeat orationis, merito a profanis usibus esse convenientem alienam.

Processus facti, & sententia latæ in Ecclesia, vel cœmœtriis sunt nulli. h. d.

§. 3. Seculares b igitur Judices causas, præcipue ubi de sanguinis agitur effusione, & de poena corporali tractatur, in Ecclesia, vel eorum coemeteris agere sub anathematis interminatione prohibentur. Absurdum est enim ibi iudicium fauini exerceri, ubi est tutela constituti refugii. Processus quoque c, quosibz legitima contenta prohibitione & spreta ultione divina faciendo duxerint, ac specialiter prolata sententia omni firmitatis robore carebunt.

Consilia publica, nundinae, & negotia secularia non debent tractari in Ecclesia. h. d.

§. 4. Publicæ quoque d quarumlibet societatum & universitatium conciones, & consilia, nundinarum, aliorumque secularium tractationes negotiorum, confabulationes, & profana colloquia ab his penitus amoveri debent.

Convivio non debent fieri in Ecclesia, nisi ex necessitate & quod dicitur de Ecclesiæ, intelligitur etiam de non consecratis & oratoriis. h. d.

§. 5. Sed e & convivio, & hospitio, licet illa despicer non oporteat, in sacris domibus celebrari, vel exerceri a laicis non poterunt, nec etiam a Clericis, nisi forte transuentis ob hospitorum necessitatem illic reficiantur quod & in oratoriis observari convenit, ut nomini operi jugiter impensa concordet: & ne, ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, idem statui-

a Can. expouisti. §. si evidens, ext. de præb. b c. eam te. ext. de stat & qualit. in fin. & can. nr. 10. q. 3. e can. postquam bo- filis. 16. q. 1. d can. & temporis. 16. q. 1. e c. sicut unire. ext. de excess. prælat. f can. 2. ext. de relig. domi.

statuit, & de Ecclesia, in qua divina mysteria celebrantur, licet adhuc consecrata non fuerit, quia cum obsequiis divinis sit dedicata, nullius temerariis ausibus est profananda.

Qui invitum abstrahit a sacris locis, excommunicatur, & quasi sacrilegus punitur. h. d.

§. 6. Sacrorum & locorum intuitu illis conceditur immunitas, qui ad ipsam Ecclesiam configunt: nam si eos qui ad statuam Principis se proripiunt, ab omnibus violentia leges seculares vindicant, quanto magis convenient ad templum Domini confugientes, loci sancti reverentia, auctoritate defendi? Quicunque igitur inde hominem relatalem reclamantemque violenter abstraherit, tam alii poenam pro sacrilegio, quod admisit, quam Ecclesiastica subjacebit excommunicationi.

Non potest quis invitum abstrahi a domo Episcopi, vel ab Ecclesia circuitu, intra triginta passus. h. d.

§. 7. Nec b ab atris tantum Ecclesiae quenquam invitum abstrahere non licebit, verum etiam nec a domo Episcopi, & ab Ecclesia circuitu intra triginta passus ab ostio: quod spatium Ecclesiae reverentia defendi facit Canones voluerunt.

Liber homo non debet ab Ecclesia violenter abstrahi, nisi impetrata vita, & membrorum incolumente. h. d.

§. 8. Hæc tamen securitas non omnibus æque, & indistincte solet indulgeri, sed status habetur ratio, & causatum, ex quibus quis fugiendum ad Ecclesiam duxerit. Si liber c igitur quis sit, quantumvis gravia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde ad mortem damnari debet, sed Ecclesiarum Rectores vitam & membra debent fugientibus obtinere: aliis tanzen poenis de eo, quod inique egerint, puniendi erunt.

Publici latrones, & qui in sacris locis, immunitatis predicti delinquunt, privilegia sacrorum locorum non gaudent. h. d.

§. 9. Hoc autem d de publicis latronibus, vel nocturnis agrorum populatoribus, viarumque obsecratoribus intelligi non oportet. Hi enim secundum Canonicas sanctiones nulla impunitate præstata violenter, & egreditionis exhibitis insidiis, ab Ecclesia extrahi poterunt. Idem & de his statuendis erit, qui impunitate suorum excusum obtinere sperantes, homicidia, & mutilationes membrorum iu ipmis Ecclesias, vel ipsorum coemeteriis committere non verentur, quæ nisi per Ecclesiam credentes se defendi, nullo pacto commissari fuerant: tales enim cum in eo, in quo quis deliquerit, puniri debeat, & frustare legis invocet auxilium, qui in ipsam legem committit, immunitatis privilegio, quo se fecerunt indignos, minime gaudebunt.

Dominus præfite iuramento de impunitate, potest servum suum etiam invitum ab Ecclesia abducere. h. d.

§. 10. Quod si servus sit e, qui ad Ecclesiam confugit, postquam de impunitate Dominus Clericis iuramentum præstiterit, ad servitum domini sui redire compelletur: aliqui si redire nolit, a domino occupari poterit: famili enim, qui dominos metunt, si ad Ecclesiæ septa confugerint, intercessionem debent quærere, non latebras: nec quenquam religionis reverentia proprio jure fraudari convevit.

Clerici & Monachi deservientes Ecclesiæ, sunt exempli a membris personalibus. h. d.

§. 11. Personalis f immunitas est, quæ personis Ecclesiasticis indulgetur. Cum enim in Clericorum ministerio constituti, non nisi altari & sacrificiis deservire debeant, rectissime constitutum est, ut Deo dicati ab omnibus personalibus munieribus reddantur immunes. Personalia autem munera sunt, que cum corporis labore, & animi sollicitudine, ac

vigilantia principaliter sustinentur. Generaliter igitur Episcopi Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Monachi immunitate omnis tutelæ, & curæ ipso jure gaudebunt.

Miserabilium personarum tutelam debent Clerici suscipere. hoc dicit.

§. 12. Viduarum & autem, & orphanorum curam suscipere non solum non prohibentur Clerici, sed etiam jubentur, cum ipsis cupiditatis negotia, non pietatis interdicantur.

Ad murorum custodia etiam Clerici tenentur, tempore necessitatis. h. d.

§. 13. Excipitur b etiam ab his munieribus murorum custodia: a quæ si magna imminet necessitas, neminem excusari constitutum est, ut cunctis vigilantibus melius valeat civitas custodiari.

Personæ Ecclesiasticae non possunt a secularibus potestatis collectari. h. d.

§. 14. Realis immunitas est, per quam res Ecclesiastica a censu, vel collectis potestatum secularium libera redditur. Siquidem & tam profanis legibus, quam saeculari canonibus sub excommunicationis, & interdicti poena constitutum est, ne quis eorum, qui jurisdictionem temporalem obtinet, possit tributa, collectas, seu quascunque exactiones sub quovis titulo, vel colore imponere Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis pro domibus, prædiis, vel quibuscumque possessionibus legitime acquistis, etiam si ipsa Ecclesiæ, vel personæ, vel res sint intra illorum territorium constituta.

Ob magnam necessitatem, vel utilitatem, consulto Pontifice, possunt Clerici, sine tamen coactione, Laicos subvenire. h. d.

§. 15. Si tanta d tamen sit in republica necessitas, aut utilitas, ut Episcopus cum Clerico suo laicorum non suppetentibus facultatibus communes utilitates per subsidia Ecclesiastica sublevandas ducant, Romano prius consulto Pontifice omni penitus cessante coactione poterunt aliquid in commune conferre, & laici humiliter ac devote cum gratiarum actione suscipere.

Ecclesia Episcopo omnimodam subjectionem debent. h. d.

§. 16. Quemadmodum autem sacrosanctis domibus secularum potestatem intuitu omnimoda debetur immunitas, tam locorum ratione, quam personarum, & rerum: sic eidem rationibus ab illis proprio Episcopo omnimoda subiecto debetur e. Nam quantum ad ipsa loca pertinet (ut paulo ante diximus) nemo Ecclesiæ in diœcesi adiuvare poterit, aut consecrare, præter sui Præfulis conscientiam. Quod personas Ecclesiasticas, ipsi debetur Canonica obedientia f, subiectio, reverentia: ad eundem spectat institutio, dellitio, correcio, reformatio caularum omnium ad forum Ecclesiasticum de jure spectantium jurisdictionis, Ecclesiasticarum censuram promulgatio, Sacramentorum exhibito. Si res Ecclesiasticas spectat, ipsi census debetur, ipsi cathedralicum, sive synodaticum, ipsi procuratio annua, ipsi mortuariorum, & decimaru quarta.

Ad Episcopum quædam pertinent juve ordinationis, quædam lege jurisdictionis, quædam lege diœcesana. h. d.

§. 17. Sed hæc omnis pastoralis potestas in tria principalia membra contrahit: quædam enim ad Episcopum spectat jure ordinatio, virginum benedictio, altarium, & Ecclesiæ consecratio: quædam lege jurisdictionis, ut corrigendi, conferendi, excommunicandi, & instituendi potestas: quædam lege diœcesana, ut jus census, & cathedralicum exigendi, decimam percipiendi, jus hospitii indicendi, & his si milia.

a C. diffinivit. 17. q. 4. b Can. id constitutimus. 17. q. 4. c c, inter alia s. libert. ext. eod. d. inter alia s. super hoc ext. eod. e. inter. alia. s. fin. ext. eod. f. c. non minus. ext. eod. tit. can. Clericis, eod. tit. in 6. & s. realis.

a Dist. 87. in sum. & dist. 88. in sum. b c. 2. extr. eod. tit. c cap. 1. s. volente. eod. tit. in 6. & s. personalis. d. tit. d. c. adver-sus. s. verum ext. eod. e. c. de Xendochiis. ext. de relig. domib. f. c. conquerente. s. nos. ext. de offici.